

Locuinta Redactorului
si
Cancelari'a Redactiunii
e in
Strata Morarilor Nr. 13.
Scrisorile nefrancate nu se voru
primi decat numai de la corespon-
dinti regulari ai „Federatiunii.”
Articlii tramsi si nepublicati se
vora arde.

FEDERATIUNEA

Diurnal politico, literario, comercial si economico.

Va esî Mercuri-a, Vineri-a si Dominec'a.

Pretiul de Prenumeratâne
Pre trei lune . . . 3 fl. v. a.
Pre siese lune . . . 6 " " "
Pre anul intregu . . . 12 " " "
Pentru Roman'a
pre-a. intregu 30 Fr. = 30 Lei n
" 6 lune 15 " = 15 " "
" 3 " = 8 " = 8 " "
Pentru Insertiuni :
10 cr. de linia, si 30 cr. tacs'a tim-
brale pentru fiesce-care publica-
tiune separatu. In locul deschis
20 cr. de linia.
Unu exemplar costă 10 cr.

Scire elect. part. a „Federat.”

Data in Zilahu in 4 maiu, la 6 ore 10 min. ser'a,
Sosita in Pest'a 4 " 8 " 30
la Redact. 4 " 10 " 30 " noptea.

**Alegerea de deputatu in Tasnadu
s'a intemplatu in 3 maiu; bataia infior-
atoria escata de unguri; 2 romani
morti, 6 greu raniti. Romanii in cor-
pore, la 1200, au parasit u alegera
nedefinita. Mai multe acusi.**

Oculatu.

Ecuilibrulu.

(Fine.)*)

Ungurii nu sunt superiori in nimic'a natiunilor, cu cari locuesc la unu locu; si acestu patru de spume minciunose, cu care au inseliatu Europ'a, e de aprope privitu forma ridicola a unor pretentiuni ridicole. K a n t numesce ridicolul risipirea spontanea a unei asceptari mari intr'o nimic'a intrega, adica: parturiunt montes, nascitur ridiculus mus. Si cu tote acestea, astu ridicolu e tristu in sine; ceea ce dovedesc ca definitiunea filosofului germanu are multe contr'a sa. E tristu de a vedé in inim'a Europei o natiune, ce se afla inca in evulu miediu, cuprinsa de o febrila epidemia spirituala, o natiune mica la numeru si fantastica in aspiratiuni, carei-a o apucatura politica i-a datu neinteleptiesce supremat'a a supr'a unor natiuni totu asié de mari la numeru si in nimic'a mai innapoiata. Fictiunea trebue redusa la valorea ei propria, si trebue risipita acesta valore nominala, care uimesce si care cu tote astea ascunde in sine celu mai infamantu fallimentu.

Se trecemu la punctulu alu doilea: la ide'a etica, care a dominat poporul nostru, candu a primitu tacundu o reforma, ce clu o ura d'in susfetu. Nu credu se sia vre-unu unguru chiaru, care se aiba bunom'a de-a crede, cumca in legile si measurele loru ne obliga creatiunile unor creeri turburi unguresci, or' semnatur'a cutarni omu alu lui Domnedieu, care se intituleza cu cale ori fara cale ministru. Pre noi ne obliga puru si simplu semnatur'a suveranului nostru. Suveranul reprezinta unitatea de statu austriacu, si pentru noi elu e personificarea natiunei romane. Noi suntemu amici ai unitatii Austriei si tronul va gasi in noi totdeun'a aperatori sinceri, de-si legi pre cari nu li ne amu facutu noi insi-ne, nu ne obliga.

Ele sunt facute in flagrant contradictione cu convingerea nostra, fara consentientulu nostru, ca-ci amu refusatu de a discutá ori de a vota legi, cari a priori erau false si nedrepte. Cumca noi amu credutu a trebus se ne supunem de o camdata acestoru legi d'in ratiunea de mai susu, e o mesura, pre care omenii de bine ni o aproba; — cumca ince nu trebue se cerem ameliorarea a c e s t o r u legi si mai siguru, pentrua ne punem pre unu terenu falsu si recunoscemu legalitatea esistentiei loru, candu le a priori prin abtienerea nostra sunt nelegitimate in sine, in esentia, si legitimate numai in forma prin semnatur'a Domnitorului, pre care noi trelue s'o respectam, pana candu respectam unitatea Austriei. Se dice, ca se cerem de la Unguri cutare ori cutare lucru, — éta ér' terenul celu falsu. Cum potu ei fi competitinti de a ni darui lucruri, pre cari domnul daruiesce servului? Suntemu noi servii loru? Drepturile se daruiesc? scu sunt acesti represintanti d'in dieta represintantii fideli ai natiunilor? Dar' tota lumea scie, ca ungurii chiaru in Ungaria propria sunt in minoritate si ca numai prin influenti material ale la alegeri o au potutu improvisa acea adunatura ce se pretinde Adunare. Noi nu ne potem pune in relatiune de domnu si aservit, neci potem intrá in transactiuni cu omeni, cari pentru noi nu sunt competitinti neci de a da neci de a luá ce-va, de-

cătu dór' prin poterea bruta ce li-o pune la dispuetiune imperiulu, nu ince prin esentia dreptulu lui. Poterea executiva trebuie se fia pentru noi ace'a ce ap'ica a supr'a nostra legi, ce ni le-amu facutu noi; ér' nu ace'a, carea ni impune legi straine si carei-a nu scim cu nume se-i dău. Si apoi transactiuni cu astu-feliu de omeni, cari in fapta n'au ei insii nimic'a, a caroru esistintia e illusoria, nu presinta neci o garant'a de durata, ba inca te compromitti pactandu cu ei a supr'a unor lucruri, cari nu sunt ale loru. Atitudinea natiunei romane e anormala asemenea unui organu ce incetéza de a functiona. Functiunea lui e in elu, in destinatiunea lui si numai o impregiurare arbitraia pot se i-o oprésca. Asemenea si noi romani. Drepturile si legile ce au de-a ne guvernă pre noi, ni-su immanente noe, ca-ci sunt immanente trebuintelor nostre, vietiei nostre — noi nu avem a le cere de cătu de la noi insi-ne. Aceea cumca ni se opresce eseritulu loru nu schimba nimica d'in fintio.

Se cercetamu mai de aproape ratiunea semnaturei, si daca ea potse insemna ori obliga mai multu decat sigilulu pre o sentintia, care nu opresce ca sentint'a se fia nedrepta. Se vedem care e rolul normalu alu Domnitorului si alu sanctiunei, — si daca acestoru-a amendoue li e permisu de a fi in contradictione cu vointiele singure valabili ale poporeloru ca atari. N'ea ni se pare ca pentru fia-care poporul dreptulu si legislatiunea purcedu de la elu, elu si-le creeza candu si cum i trebuesc, astu-feliu incat in d'in normala stare de lucruri sanctiunei e o formalitate, care n'aru trebuil se oblige, daca nu obliga sensulu celoru sanctiuniate. Vomu proba ca e asié. Pentru ca unu lucru se esiste, trebuie se se intrunesca mai multe conditium. Astu-se'u, legea resulta d'in trebuint'a poporului, d'in vointa lui si d'in legiuirea libera, neintimidata a acelei vointie. Este sanctiunea acum a conditiune de esistentia a unei legi ori nu? Dupa noi, nu — celu pusul potem constata, ca legalu potse resistă poporul vointei Domnitorului, Domnitorulu vointiei poporului ba. Va se dica, sanctiunea nu e conditiunea de esistentia a unei legi, ci numai formalitatea, cu care acea lege se inaugurea. Sanctiunea e unu simbolu, precum domnitorulu insu-i e asemenea unu simbolu, e personificarea fia-carei-a d'in natiuni, virsul intemplierilor istorice, titlulu ce se pune pre o carte; acelu titlu nu potse fi o contradicție a celoru cuprinse in carte. In Austria ince sanctiunea are unu intielesu gravu; ca-ci ea santesce si da concursulu brutu dominarei nedrepte a unui poporu a supr'a celuilaltu, neegalitatii natiunale, innadusuci unui-a prin celu laltu, — si individele d'in popore de-si nu recunoscemu in consciunt'a loru acele legi, de-si nu ieu parte la legiferarea loru, la desbaterea „asupra-le fara ei”, totu-si prin acea semnatura, care reprezinta o idea secularia, ei sunt obligati cu corpulu, de-si nu cu susfetulu. — Va se dica, in simbolu chiaru ne obliga éra si ide'a seculara a simbolului, nu sunetele ce lu compunu, sunetele unui nume scu a unui rangu. Indata ce nu vomu mai crede in idea, in unitatea Austriae, simbolulu ideei: dinasti'a, pentru noi nu mai esiste. Ide'a asta ince pana adi a fostu o credintia, o religiune a romanului. Ide'a asta ince trebue se conformize cu trebuintele poporeloru toturor, ea se traiesca in tote, tote se traiesca in ea, de-si fia-care in concentratiunea sa propria. Ea se fia comună toturor poporeloru, cum o religiune potse fi comună mai multoru individu, fara ca de aceea individele se nu aiba fia-care interesele sale proprie. Astu-feliu federatiunea garantiza pre de-o parte desvoltarca propria a fia-carui-a d'in popore, pre de alt'a e gagiu celu mai siguru alu unitatii Austriei. Repetamu ca simbolulu nu si-pote disprentiu ide'a, ce o contine, ca-ci apoi e redusu la valorea unui simplu semn mortu si fara intielesu. Simbolulu nu ne obliga decat pana caru ne mai obliga ide'a; — de Domnedieu si prevederea celoru mari, ca se nu ni devina odiosa. — Ide'a — pretinde ea neaperatu dualismulu, ori

dualismulu nu e decat unu abusu cu credintele noastre seculare?

Nu, unitatea Austriei nu cere esistentia unui Ungarie, cum este ea asta-di; Ungaria cum este nu e conditiune a Austriei. Noi amu potse usat drepturile noastre prin propria nostra initiativă, amu potse proclaima autonomia Transilvaniei, fara ca prin asta se periclitam unitatea Austriei, singura ratiune care are respectul nostru si care ne obliga. Legi, mesure, anești siluite: asta tote de-si nu le potem respinge cu braciulu, nu le reuoscem si la restornarea loru, inaugurate degă de poporele Austriei, vomu si gata si d'intre cei d'intai. Noi avem drepturile ce trebuesc eo ipso, prin vointa nostra chiaru noi nu trebue decat s'e anunciam poterea, ce se intempla a fi executiva, ca le vomu esersa. Dacea potere se va senti dispusa de a ave o altă vointa decat cea a nostra, aiba-o sanetosa! nece neci nu ne potse pasă, pentrua intr-un statu constitutiunalu guvernului nu-i e permis de a ave o vointa propria, si neci trebue se fia alta ce-va decat braciulu legilor, ce ni le facem noii insi-ne. Asie trebui facutu candu ca adunarea de la Miercurea. Acea adunare nu poate si disolvata de guvernul fara ca organulu lui se arete o causa si o lege care se justifice gravitatea causei; disolvandu inse comitetul adunarei fara a-i spune motivele, guvernul a comisua una nedreptate, ca-ci constituirile adunărilor si comitetelor nu se facu cu invocarea ci numai cu scirea guvernului. Daca guvernele aru ave se si-dè invocarea loru or se disolva dupa placu, atunci dreptulu de intruire n'ar' si decat o illusioane. Adunarea de la Miercurea si Comitetul ei poate se lucreze pana adi, fara de a-i pasă macaru de unu guvern ce a disolvat-o, fara a-i spune motive legale.

Nu, pana ce legislatiuna nu va si pusa in manele toturor poporeloru ca atari, pana atunci a sanctiunea nu potse oprí, ca o lege se fia nedreptă si neprimibila; cum sigilulu pusul pre o sentintia nu constituie dreptatea ori irrevocabilitatea ei. Trenul trebue se cedeze natiunilor. Rolul care romane pre sem'a tronului e inca forte mare. Elu e stanc'a neclintita si neinfluentata a dreptatii, personificarea fia-carei-a d'in natiunile, ce privescu cu mardria la clu. De aceea regele Belgiului e asié de iubitu, ca-ci poporul e in elu si clu e in poporu! Trebuie ca domnu si poporul să se identifice; celu antai se fia expresiunea celui d'in urma, astu-feliu ca vointele loru se nu se contradica nici-o data!

Trecemu la punctulu alu treilea, la acel'a alu sustinerei in risce drepturi rapite prin poterea bruta. Lasa ca intr-un statu liberalu, care pretinde a nu voisi altă decat egală indreptărire a toturor, mesure brute nu si-au de felu loculu; dar' apoi chiaru astu-feliu ni ar' plăce, ca se nu pre face nimeni apel la acea potere telurica si sangerosă, ca-ci asta ar' insemna a uită, ca insu si in armata proportionea germanilor si maghiarilor facia cu slavii si romanii e cea de „2: 8.” Austria inca n'a avut o rescola militara, dar' se pre potse ea timpulu se nu sia tocmai departe, ca-ci asta-di prin voluntari armata cu ghetă, pre candu ieri inca eră numai o massa. Si se nu se uite, ca intelligentia toturor poporeloru d'in Austria e eminentamente natiunalista.

In fine, me miru, cum venimus noi romani de a ne combină sortea nostra cătu-si de pucinu cu acea a Ungurilor. Pentrua suntemu alaturi cu ei, ori pentrua binévoiesc ei a-o combină?

Se-i lasam dar' de o parte pre aceasi oprietoii ai autonomiei Transilvaniei, cu scandalosele loru stari exceptiunale, cu torturile loru ca in evulu mediu, cu juramintele sacrelige, omeni ce mistifica unde nu potu contesta si mintu unde nu potu combate. Ei nu sunt competitinti ca se n'de nimica; si de ni-aru dă, e detori'a nostra ca de la ei se nu primim noii nimic'a. Se apelam cu tota vigorea de care disponem la instantia adeverata: „la tronu!”

Tote natiunile trebue aduse la valoarea loru

* Vedi Nr. trece. alu „Feder.”

propria si cindu vomu ave d'in ele factori reali, neilusorii, atunci se va poté continua cu inlesnire calcululu celu mare si secularu, ce se numesce : Istoria Austriei!

In reconstructiunea Austriei trebuie ca sanctiunea poporeloru ca atari se premurga sanctiunei suveranului.

Tote poporele sunt setose de vietia propria, si numai d'in egal'a indreptat're a toturor se va nasce ecuibrulu. Atunci numele „Austria“ va fi sinonimu cu „pacea.“

Varro.

Cronic'a ministrilor austriaci

1848. 13. martie. Repasarea lui Metternichu. 15. mart. Se constituie ministeriul lui Pillersdorff. Pillersdorff ministru de interne, Kolowrat presedinte, Fiequemont ministru de externe, Kübeck de finanțe, Taaffe de justitia. — 27. mart. Somaruga jun. primește portofoliu instructiunii. — 31. mart. Fiequemont primește provizoriu, în locul lui Kolowrat, presidiul ministerirului. — 3. aprile. Krauss se numește ministru alu finanțelor, în locul lui Kübeck, Zanini ministru de resbelu. — 19. apr. În locul lui Taaffe se numește ministru de justitia Somaruga sen. — 30. apr. Latour ministru de resbelu. — 4. maiu. Fiequemont repasiesce în urm'a unei demonstratiuni poporale. Pillersdorff se numește ministru presedinte. — 11. maiu. Doblhoff primește nou creatul portofoliu alu agriculturii, comerciului si industriei; Baumgartner pre alu lucrărilor publice. — 15. maiu. Ministeriul Pillersdorff si dà demisiunea. — 3. iunie. Stadion este insarcinat cu constituirea nouui cabinetu, însă refusa; ministeriul Pillersdorff remane, Wessenberg primește portofoliul esternelor. — 8. iulie. Ministeriul Pillersdorff se retrage. — 12—17 iulie. Constituirea ministeriului Doblhoff Bach. Doblhoff ministru de interne si instructiune, Wessenberg presedinte si ministru de externe, Latour de resbelu, Bach de justitia, Krauss de finanțe, Hornbostel de comerciu, Schwarzer pentru lucrările publice. — 25. septembrie. Schwarzer repasiesce. — 6. oct. Latour se uide. Bach si Wessenberg insotescu pre imperatulu la Olmütz, Doblhoff si Hornbostel se retragu, Krauss remane in Vien'a ca ministru de finanțe. — 22. noiembrie. Ministeriul Schwarzenberg-Stadion. Felice Schwarzenberg presedinte, Stadion ministru de interne si instructiune, Krauss de finanțe, Cordon de resbelu, Bach de justitia, Bruck de comerciu si edificari publice, Thinnfeld de cultur'a terei si de lucrări montanistice. — 2. dec. Kulmer ministru fără portofoliu.

1849. Incepștul lui iunie. Gyulai ministru de resbelu. — 28. iunie. Stadion e congediatu pentru morbu si numită ministru fără portofoliu. Bach se numește ministru de interne, Schmerling de justitia, cont. Leo Thun de cultu si instructiune.

1850. 16. iulie. Generalul Csorich se numește ministru de resbelu în locul lui Gyulai, care primește comanda in Itali'a.

1851. 23. ianuarie. Schmerling depune portofoliul justitiei si în locul lui se numește bar. Carolu Krauss. — 23. maiu. Bruck este radicatu din postulu său de ministru alu comerciului, în locul lui se numește Baumgartner. — 26. dec. Baumgartner primește (dupa repasarea lui Krauss) si ministeriul finanțelor, carui-a i se

concretește si celu alu cultur'e terei si alu lucrărilor montanistice.

1852. 5. aprilie. Ministrul presedinte, principele Schwarzenberg moare. — 11. apr. Buol-Schauenstein se numește ministru alu esternelor. Postulu de presedinte alu ministeriului remane neocupat.

1853. 1. iunie. Ministeriul de resbelu se cassează. Conducerea afacerilor de resbelu se concretește comandei supreme militare.

1855. 7. februarie. Cavaleriul Toggenburg se numește ministru de comerciu dupa repasarea lui Baumgartner. — 10. mart. Bruck ministru de finanțe.

1857. 17. februarie. Cont. Grünne, ca primulu adjutant generalu, se numește membru alu conferintei ministeriale. Se înființează una autoritate politiana supremă, si maresialul campestru Krempen este numită siefulu acelei-a. — 18. maiu. Cont. Nádasdy se numește ministru de justitia.

1859. 17. maiu. Repasarea lui Buol. Cont. Rechberg ministru de externe. — 22. aug. Ministrii Bach, Kempen si Toggenburg se radica din posturile lor. Ministeriul lui Rechberg. Rechberg presedinte si ministru de externe, Goluchowsky de interne, Hübner de politia. Ministeriul de comerciu este cassat. — 20. oct. Cont. Grünne este radicatu din postulu său de primulu adjutant generalu. — 21. oct. Hübner se destitue de la ministeriul politiei, si în locul lui se numește Thierry.

1860. 22. aprilie. Bruck este demisianat († 23. apr.) Lui Plener i se concretește conducerea ministeriului de finanțe. — 20. oct. Ministeriul lui Goluchowsky. Ministeriale de interne si instructiune se cassează ca autorități centrali supreme; în locul lor se înființează cancelariele de curte; pentru conducerea administrativă supremă se numește unu ministeriu de statu. Goluchowsky ministru de statu, Mecseri de politia, Degenfeld de resbelu, Vay cancelariu ungurescu, Lasser încredintat cu conducerea ministeriului de justitia, c. Szecsen ministru fără portofoliu. — 9. dec. Kemény presedinte provisoriu alu cancelariei aulice transilvaniane. — 13. dec. Plener se numește definitiv ministru alu finanțelor. — 17. dec. Schmerling ministru de statu în locul lui Goluchowsky. — 19. dec. Mazuranics presedintele cancelariei croate.

1861. 4. februarie. Ministeriul lui Rainer. Arciducele Rainer presedinte, Rechberg ministru de externe, Mecseri alu politiei, Degenfeld de resbelu, Schmerling ministru de statu, Lasser de administratiune, Plener de finanțe, Pratobevera de justitia, Wickenburg de comerciu, Vay cancelariu ungurescu, Szecsen ministru fără portofoliu. — 18. iulie. Cont. Forgach se numește cancelariu ungurescu în locul lui Vay. — 19. iulie. Cont. Mauritiu Eszterházy se numește ministru fără portofoliu în locul lui Szecsen.

1862. 30. iunie. Burger se numește ministru alu marinei.

1864. 19. februarie. Maresialul campestru Franck ministru de resbelu. — 22. apr. Forgach repasiesce. Cont. Zichy cancelariu ungurescu. 23. oct. Mensdorff primește ministeriul esternelor în locul lui Rechberg.

1865. 6. iunie. Majláth se numește cancelariu ungurescu în locul lui Zichy. — 27. iunie. Ministeriul lui Rainer si dà demisiunea. — 27. iulie. Ministeriul Belcredi. Belcredi presedinte, ministru de statu si alu politiei, Mensdorff alu esternelor, Eszterházy fără portofoliu, Mazuranics cancelariu croat, Franck ministru de resbelu, Majláth

cancelariu ungurescu, Larisch ministru alu finanțelor Komers alu justitiei. — 23. sept. Admiralul Wüllersdorf primește ministeriul comerciului.

1866. 6. sept. Maresialul campestru John ministru de resbelu. — 30. oct. Beust ministru de externe in locu lui Mensdorff.

1867. 21. ian. Larisch repasiesce. Becke se numește ministru interimalu alu finanțelor. — 7. februarie. Retragerea lui Belcredi. Beust ministru presedinte. — 17. februarie. Reinfintarea unui ministeriu ungurescu nedependinte. — 7. mart. Ministeriul de statu se cassează si celu de interne se înființează. Taaffe ministru de interne. — 20. aprilie. Becke ministru definitiv alu finanțelor. Wüllersdorff repasiesce. — 23. iunie. Beust se numește cancelariu imperialu. — 27. iunie. Taaffe substitutu de presedinte alu ministeriului. Hye se numește ministru alu justitiei si se încredintieaza cu conducerea ministeriului de cultu si instructiune. — 24. dec. Becke ministru imperialu de finanțe. — 30. dec. Ministeriul lui Auersperg. Principele Carlos Auersperg presedinte. Taaffe substitutu alu presedintelui, ministru pentru apărarea terei si securitatea publica, Plener alu comerciului Hasner de instructiune si cultu, Potocki alu agriculturii Giskra ministru de interne, Herbst de justitia, Bresti alu finanțelor, Berger fără portofoliu.

1868. 19. ian. Maresialul campestru Kuhn ministru imperialu de resbelu. — 26. sept. Principele Auersperg demisiunea. Taaffe ministru presedinte interimalu.

1869. 17. aprilie. Taaffe se numește definitiv ministru presedinte.

1870. 15. ian. Ministrii Taaffe, Potocki si Berg demisiunea. Ministrul imperialu alu finanțelor, Beckmore. — 1. februarie. Ministeriul Hasner. Banhans se numește ministru alu agriculturii, Stremayr alu instructiunei, maresialul campestru Wagner pentru apărarea terei. Agendele politiane se transpun ministeriului de interne. — 21. mart. Ministeriul Hasner si dà demisiunea. — Cont. Potocki se insarcineaza cu formarea nouui cabinetu....

d. „Osten.“

Tînc'a, in 12 apr. 1870.*

In 11. aprilie se efektua in opidulu nostru, ca centru a 47 comune electorale, alegerea membrilor pentru sinodul episcopal, conciamata la Aradu pre Dominici Tomei a. c.

Partita retrograda din clerus, care se sente legată de manu prin statutulu organicu si care, de ar' poté, sa intr'o lingura de apa tote brosiuritele statutului amintit, — intrebuintă tote mediu-locele posibili (d. e. amintită); ticsu intrige, numai ca să pota reesa cu cadrul datulu său.

Intrig'a era ticsuta de minune. Partita contrarie spirelui secului presintă, — sciindu pră-bine, că cadrul ei va fi sigura, deca si-va numi pre candidatulu său — cu scopu ca să sfâșie partita liberală si progresivă si asié să-si asigure rezultatul, contandu pre vanitatea omenescă, in publicu candidat din partea sa pre D. M. parochu (?) in U.; era in secretu candidat pre unul din simboli său.

Intrig'a in se fă desvelita. D. M. P. vediendu candidarea Dsale e numai mediu-loco pentru sfâșanarea confratilor săi de unu principiu, abdisă.

In diu'a alegerei, capulu (ad hoc) partitei int

* Intardiata.

Red.

tru ca ea să-si pota termină acesta opera de perfectiune finale, i s'a datu o serie de existințe anterioare si posterioare. De atunci omulu a trebuitu să-si începea educatiunea, pentru a deveni demnul de locul ce etern'a intelectiune i-destină.

Fără indoială, domnilor, că elu nu si-ară potimplini sarcina sa, lasatu in propriile sale forte; elu a necesitate de redimulu semenilor săi. De aci necesitatea formării societății, unde fia-care să-si pota afila garanții si mediele necesare perfectiunării sale si unde toti lucrede pentru cetatea universale, pentru progresul umanitatii.

De mîi de secoli,umanitatea asociata se frânta pentru a-si afila adeverat'a sa albia, pentru ca navea civilisatiunii să pota plutesc linu si maiestosu cîtră tîntă dorita. Mîi de secoli trecu de candu ea lupta si luptă neincedat: se respondese forente de sange, se stramboce popore, cadu imperie, disparu națiuni,umanitatea in nu-si perde cursulu său, că-ci nu despera de tîntă. Sunt picature de apa, ce disparu, spre a fi înlocuite cu altele mai limpedi, mai stralucitorie; nimică nu dispade decât spre a fi înlocuitu cu altu-ceva. E necesitatea micării, e legea progresului. Umanitatea trebuie să se miscă chiar atunci, candu ea pare că nu ambla după altu-cer de cătu după repausulu său. Ea se miscă, domnilor, se va miscă neincedat, pre cătu timpu va exister, precum și candu oper'a sa va fi implita.

Dar' pentru ca străduintele sale să nu fă desiere ea are necesitate de a luă ore-caru mesure, proprie a o direcție miscării sale, a intorce străduintele fia-caru in vedere scopului comunu.

POSSORAS

Despre principiul naționalității

in raportu cu progresulu generale alu civilisatiunii.

Discursu rostitu in Adunarea Societății Transilvani'a, din 1 Februarie 1870.

Domni membri,

E o frumosa datina acea ce amu luatu de la inceputulu societății noastre, de a trata in fia-care sesiune, ce tienemu, căte o materia propria, a ne lumină asupr'a difertelor interes ce ne atingu atâtă pre noi cătu si pre societatea in midilocul carei a traimu, — datina frumosa, care nu pot produce de cătu efecte fecunde, mai alesu pentru o societate ca a noastră, carea urmarește unu scopu atâtă de nobile. Acăsta datina mi-ofera si mie acum placut'a ocasiune de a-mi desfasuri opiniunile mele asupr'a unei cestii, ce eu dreptu' cuvenit a preocupat si să preocupe pre toti acei-a, cari se occupă de scopulu ce omulu si societățile cauta a urmări. Voiescu să vorbesc, Domnilor, „despre principiul naționalității in raportu cu progresulu generale alu civilisatiunii.“ — Cestiu grava si importante, căci de la realizarea ei depinde, in mare parte, cucerirea acelu mare scopu, către care omulu si societatea tind si va tinde neinechatu, sub putințe de a nu lu ajunge nici odata, dară de care se va apropiă d'in ce in ce mai multu, „perfectiunea finale a omului, a societății: civilisatiunea.“

Nu mi facu de locu iluzioni, domnilor, despre po-

terile mele, in facia imensității unei asemenei cestii ce, pentru resolvarea ei, de secole a facutu să curga lecrime si sange, chiaru atunci candu ea nu pareă a servi de cătu ambiciunile a totu potintilor lumii, in facia ilustrilor barbatii si gigantelor genie ce au onoratu pres'a si tribu'a. Nu vinu de locu cu speranța de a fi la inaltă mea unei asemenei cestii, dăra' mai multu cu ace'a a unei intulginte apreciări a domnielor vostre, asupr'a mobilului ce me anima, detoriei ce fia-carui-a i-impune conditiuna sa de omu si cetătanu, de a fi utile, după fortele sale, semenilor săi, de a lupta contra reului, de a face binele.

Domni membri,

Inainte de a intră in fondulu cestii ce ne ocupă, e necesariu de a ne pune intrebarea, — si acăstă pentru a intinge mai bine ce'a ce avem să emitim, — intrebare ce fia-care omu, la aparitiunea sa in acăsta lume, e neapărat să si-o pună. De unde venim si unde mergem? Au destinele noastre au să se termine aici? Respusulu fără nici o indoială nu potă fi negativu. Creatorul n'a facut opera sa d'intr'unu puru capriciu, ca s'o aruncă in voia intemplierii; cata să-si si formatu vre-unu planu, si să si asemnatu creaturei sale vre-o misiune in vederea acestui a. Dara omulu nu potă fi preparat, esfudu d'in manele Creatorului său; pentru acestu scopu, trebuie ca elu să devina demn; să se prepare print'unu esercitii lungu si penibile, lasandu-i-se tota libertatea de actiune, pentru ca să se radice prin elu insu-si si prin liber'a sa vointia la libertate, la perfectiunea morale. Acăsta e misiunea omului, umanitatii, aici josu. Si pen-

gante*), unu D. asessoru consistoriale, pre care de asta data, in sperantia ca se va correge, nu-lu numaimu, — vediindu ca nu poate reesi cu candidatulu secretu, — curse la pressiunea morale, si recomandă a se alege O. D. Aleșandru Pap, protosincelul langa person'a Santei Sale Dlui eppu.

Majoritatea preotimel inse ceru votisare secreta, si asié nu succese neci pressiunea morale, pentru ca d'intre 33 votanti: 25. votisara pre D. Petru Suciu, parochulu captivilor comitatensi, si numai 8 pre D. A. Pap.

Dintre mireni capetara DD. Georgiu Dringou, advocatu in Tinc'a si defensore matrimoniale la scaunele protopopesci d'in Orade si Beliu, 2116, Ioane Bica, not. com. in Marasiu, 1130, Teodoru Cioceanu, not. com. in Lupoi'a, 856, Nicolau Zigrea, cand. de advocatu si notariulu scaunului protopopesci d'in Orade, 838, Georgiu Pop'a, redactorele „Albinei“ 812, Georgiu Rozvany, advocatu in Salont'a 76 si Ioane Fasie, — advocatu in Orade, 20 voturi, si asié se prochiamara de membrii sinodului episcopal DD. Georgiu Dringou si Ioane Bica.

Ni-pare reu, ca D. Ioane Bica, care scieá pr̄e bine, ca fratele Dsale R. D. Simeone Bica protopopulu Oradei-Mari si presiedintele consistoriale, va intrebuinta tote mediul-locele, ca ex offo s̄e reesa si in cerculu electoral d'in Oradea-Mare, — d̄scem, ni-pare reu, ca se obtrudă si in cerculu nostru de deputatu sinodal, candu erá si guru cumcă va reesi si in cerculu Oradei.

De altumintre, deca DD. paroci d'in Chesi'a (cu 126) si Girisiu (cu 50 voturi) se tieneau de cuventulu datu; deca Dliloru nu venau gratia Dlui I. B. si per mops a Dlui presiedinte consistoriale, — aceste 176 voturi erau s̄e se d̄ee Dlui G. Pop'a care, de-si numai d'in audi, dar' totu-si e mai cunoscutu innaintea poporului, decătu D. I. B.; si in acestu casu reesia D. G. Pop'a si nu I. B., si anima nostra aru fi saltat de bucuria, fiindu siguri, ca atatu deputatulu clerului cătu si cei mineni voru fi de unulu si acel'a-si principiu; eram si siguri, ca se voru nesuf ca s̄e se puna stavila abusurilor, ce se comitu in tote d̄ilele pre terenulu administratiunei si juriadiunei basericesci.

Cu asta ocasiune, avemu s̄e ni esprimemu recunoscinta Dliloru comisari Iosifu Marchisiu, protop. Belinului si Georgiu Rozvany, — advocatu in Salont'a, pentru bun'a tactica, ce o marturisira la alegerile pmene.

Unu Crisanu.

Onorata Redactiune! *

Cu privire la d̄scala, ce a esit u in una corespondinta a „Federatiunei“, Nr. 25—357, si se incepe cu: „Qui se excusat, magis se incusat“, am s̄e distingu si s̄e dien: „Qui non culpatus se excusat, quod se incuset, concedo; sed qui culpatus se excusat, quod se incuset, nego. Afferenti incumbit proba.“ Deci ce logica a veditu autorulu in motto ulu s̄eu? Aceea, ca, si tacuisset, philosophus mansisset. — Fiindu éra-si agredatu, ve rogn a publica, ca totu ce in disulu articlu se insira, sunt

*) Trebuie s̄e notamu, ca acesta partita are si altu capu, totu mai mare in capu. Coresp.

**) Dnulu A. Gavră va binevoii a ne scusă, ca nu poturamu d̄ locu mai curendu acestei aperări a Dsale. Dechiarāmu totodata terminata acesta cestiune in diuariu nostru. Red.

In adeveru, domniloru, pentru ca societate s̄e pota forma omulu, cetatiénulu, trebuie ca ea s̄e i-pota ofere garantiele libertăti in actiune, si a unei egali impartiri de drepturi si de profite, produsu alu sfortielorlor loru comune.

Bas'a inse primaria si solida, fundamentulu pre care tote celealte institutiuni s̄e se pota asiedia si s̄e produca efecte fecunde, e chiaru ace'a a existintei sale; norm'a, principiulu ce trebuie avutu in vedere in posibilitatea unei asociari. Aci e principiulu vitale; de aci voru descurge tote resultatele; acesta face si obiectulu ocupatiunilor nostre.

Pentru ca societatea s̄e fia possibile, trebuie s̄e aiba o unitate in directiune, careia toti trebuie s̄e i-se supuna, si carea s̄e fia propria loru expresiune, si unde fia-care d'in membrii ce o compunu s̄e st̄e intr'ine a numai d'in propria loru inclinatii si vointi.

Nu poate fi cestiune de unu atare principiu atunci, candu societatea umana erá restrinsa, dar' acum, candu geniul umanu a luat in posesiunea sa globulu intregu, a devenit un'a d'in cele mai mari preocupatiuni ce poto radicá interesulu civilisatiunii.

Daca unitatea geniului umanu e constatata, ca si a legilor morali ce lu guverna, in esint'a sa, in spiritul său e variu si multiplu, inse in form'a sa, in manifestatiunile sale esteriorie, ca-si teatrulu de-a lungulu carui-a s̄a responditu, pe care a trebuitu s̄e si-lu faca domeniulu său si unde trebuie a-si desvoltă actiunea sa. De aci formarea diferitelor familie, d'in cari se compune geniul umanu, dupa locul unde a avutu a dă

clevete, si ca eu remanu si mai departe firmu pre langa espozitiunile mele de mai inainte. Adaugă inca urmatoarele trei puncte:

1-iu Negu a fi d̄su candum, cum-că d. A. Romanu suferă pentru una atare causa; de mai multe ori inse am descoperit, ca mi-pare reu de catastrofa ce s̄a intemplatu barbatului acestui-a si lu gelescu.

2-a Mic mi se poate atribui esferea lui Sineai la lumina, si inca eu gertfirea din parte-mi a 1700 fl; ca ci s̄e nu fiu facutu eu publiculu de atunci atentu asupr'a acelui barbatu celebru, de siguru memoria-i, dimpreuna cu scriptele sale, remaneau ingropate pentru vecii veiloru.

3-a Intrigantele s̄a facutu de risu cu scornitur'a sa. Care parinte e acel'a, care s̄e arunce de la sine 50 fl. pentru unu lucru bagatelu si de nimica? — Dar' cine e aci scriitorulu si a supr'a cui scrie elu schimositurele aceste? — Fiulu scolaru, ascunsu in tufa de unde emite sagetile sale si resplatesce cresicatorului său, parintelui său suslovescu, de la care a primitu invetiatura, fără nice una recompensa, si primesce inca si acuma.

Asiē este, ca-ci i-am datu invetiatura si crescere, si nu me sfiescu a dice si ace'a, ca mai nu credu s̄e aiba tier'a unguresca, in părțile sale de pre aici, in Banatul si in marginile Ardealului de către dieces'a Aradului, vre-unu invetiatoru sistematicu, care s̄e nu fia fostu discipululu si elevul meu, si d'intre toti mi se prezinta mai antâiu Iud'a care, de-si nu immediat, dar' totu si mediatu, si-a culesu de la mine rudimentele sale spirituale, ce le posiede, si acum arunca sagetile asupr'a moderatorului său in semnu de multumire si recunoscinta. Acăst'a este resplat'a pentru creditiosulu meu servitui, pentru gert'a, ce aproape una diuometate seculu arde pre altariulu națiunii, prin care am mancatu si patrimoniul fililor meu! — Ierta-li, Domne, gresicla, ca-ci ei nu sciu ce facu!

Ce se atinge de mergerea la Pasce către casa, eu credu, ca acesta, in form'a pretinsa, nu se poate intemplă, de ora-ce preparandiloru nu li este concessu a se departa d'in locu, in decursulu celor 10 lune de scola, nice macaru pre una dì, fia ace'a chiaru diu'a de Pasce, pentru ca ei, ca fizori docenti si respective cantori, au a vedé, si a invetiá ceremoniale preutesci de la serbatorile cele mari; a se deprinde cu stran'a si cu cantările, cari inaintea crestinului bunu sunt mai mari prelegeri, ca cele de tote dilele. Dar candu sunt cause cuviintiose si bino-cuventate: datur modus in rebus; ca ci si pâna acuma, la cererea parintiloru, său pentru asentare, directiunea a concesu candu unui-a, candu altui-a, a se departa de aici cam pre căte 7 dile, si si de aici inainte li se va concede a se stracora căte unulu, și nice de cătu cu multimea, ca s̄e nepadesca drumurile tierei ca roii de stupu, si s̄e scandaliseze pre drumari, cari apoi s̄e alunecă a crede, ca pruncii acesti-a sunt fără nice unu capu, lasati si parasiti ca vai de ei, numai s̄e se intorce cu mnei, purcei său cu căte 50 fl. pentru siacare profesor. Cum s̄e nu fia profesorii de la preparandia plini de bani, ca stupulu de miere? — Mane, poimane vomu audă, ca unulu e Cresu, altulu Lucullu si alu trei-le-a Rothschild. Bani sunt pre sate căta frundia si ierba, incătu nu sciu ce se mai faca cu ei.

Aradu in aprilie 1870.

A. Gavră.

primele sale lupte pentru cucerirea mediilor necesare existintiei si educatiunei sale, si care iau formatu temperamentul, aplecarile, datinile, morale, traditiunile, limb'a, geniul său particularu, in fine naționalitatea sa, cu unu cuventu.

Nationalitatea, formata d'in elementele sale particulare, acăst'a e, prin urmare, bas'a primaria, fundamentele neclintite ale formarei unei societăți, pre cari s̄e vina a se radimă, in urma, institutiunile necesare formarei edificiului sociale.

Si atare constituire a unei societăți e atât de necesarie, in cătu civilisatiunea in' sborulu său ar' fi paralizata, impedeccata, chiaru daca acea societate ar' fi basata pre principiile sociale cele mai echitabili. In desertu ar' domni in acea societate atari principie: ele aru devenit inutili, pentru ca n'ară avé una baza pre carea s̄e se radime. Acea societate ar' fi intr'o stare continua de ostilitate si elatinare.

Lucru pr̄e-usioru de intielesu, domniloru, si chiaru in faptu ardiatu. Cum acea societate ar' poto usá de libertatea ce i se dă, ai' poto progresá, daca membrilor ce o compunu li-aru fi imposibile de a-si uni poterile pentru realizarea unui scopu comunu, de ora-ce fia care lu vede intr'unu modu diferit, fia-care intielege a-lu ajunge prin căi cu totulu opuse, conformu sentimentelor ce-lu anima, geniului ce-lu caracteriza. Să presupunem, in adeveru, societatea etrogena, compusa d'in membri de naționalități cu totulu diferite, unde fia-care d'int'însele s̄e nu si-pota desvoltă ca ce i-constitue propriu sa individualitate, si unde tote s̄e fia direse pre una cale cu totulu opusa de ace'a unde le-aru duce geniul fia-carei-a.

Dlui Georgiu Fogaras

in Lipova.

Amu dorí s̄e vedemu si s̄e cunoscemu odata socotelele fundului scolaru gr. or., ce lu admisnistrizi de atâta-a ani, — deci să-ni cunoscuta starea acestui fundu, ca s̄e ni fia anim'a linișcita.

Unulu in numele mai multoru-a.

VARIETATI.

* * (A g e n d e l e) congresului serbescu, care se va intruni in seurtu, voru fi, in linia prima, statorarea regulamentului congresului si verificarea deputatilor. Numai dupa rezolvarea acestor două afaceri se va poto procede la desbaterile ulteriorie, alu caror-a objectu va fi: una nouă alegere si unu statutu alu congresului. Către aceste se voru adauge nesce despuseuni provisorie 'espre esecutarea, eventualu sistarea unor paragrafi, relativi la organizarea comunitătilor beserecesci, si anumiti ai aceloru-a, cari se referesc la sistemarea salaridelor preutilor, de ora-ce și respectiv d'in ordinatuna imperatosca de la 1868 s'au aratatu, in multe locuri, de neexecutabili. Nu se poto sci, daca congresul va află de urgenta organisarea comunitătilor districtuali, a consistorielor diecesane si a celui metropolitan, precum si regularea administratiunei fondurilor naționali si a bunurilor beserecesci si, in fine, regularea afacerilor scolare. Se pare inse a predominant opinionea, ca mai inainte de tote s̄e se aduca una nouă alegere si unu statutu pentru congresu, si obtienendu aceste sanctiunarea, s̄e se conchiamae pre bas'a acestor noue statute unu nou congresu, carele, dupa ce se voru regulă pre deplinu afacerile beserecesci, scolare si altele, va poto procede si la alegerea patriarcului. Intre agendele memorate se va pertrăta si pusetiunea de totu importanta a despartirii Serbilor de Romani cu privire la fondurile beserecesci.

* * (N i s e e c o m u n i c a) ca capabilulu medicu Adolfu Cohen va merge la Mchadi'a in calitate de medicu de băi, ce aduceau la cunoștința on. publicu cu acea observare, ca s̄e nu pregete a cere consiliul aces-tui bravu medicu.

* * (S o c i e t a t e a t e o l o g i c a „Alexis-Sincaiană“) d'in Gherla va tine in 15 maiu st. n. a dou'a siedintia publica de la iustitiarea ei. Aceasta societate, carea avu a se luptă cu multe dificultăți, reinvia cu poteri innoite. Sperămu, ca publicul român de prin giuru va cerceta acesta siedintia.

* * (V i c t i m e l e r e s b e l e l o r u) In resbelulu oriental au cadiatu. 256,000 rusi, 107,000 francesi, 45,000 anglesi si 1600 italieni; Africă a constat in Francia, de la 1830 incoce, cam la 146,000 fetiori. In resbelulu italianu au cadiatu: 50,664 austriaci, 30,226 francesi, 23,610 italieni, 14,000 neapolitani si 2370 ostasi de ai papii. Resbelulu italiano a costat pre cele trei poteri mari (Francia, Austria si Italia) 1485 milioane franci; resbelulu oriental a costat pre Russi'a 2228, pre Francia 1348, pre Anglia 1320, pre Turcia 1060 si pre Austria 470 milioane franci, la olalta cu ce-va mai multu decătu 8 miliarde.

* * (O i s t o r i o r a) Intr'unu otel d'in Dresden locuia o familia angela. Copil'a anglosului, abié de cinci-

Intrebă: cum s̄ar poto chiaru asociat s̄e lucrezo in vederea unui scopu comunu, candu ele ar' diferi prin temperamente unele vivaci, altele moi, inactive; prin sentimenti unele generose, altele orgoliose, egoiste; prin morali, unele dulci si pure, altele aspre si furtunose; prin datini, traditiuni, limbă; prin geniele loru in fine, unele libere, progresiste, altele mistice, conservatorie si imobili chiaru? Nu numai că nu s̄ar poto aliă impreuna, domniloru, dar' ori-ce sforție pentru binele comunu s̄ară paraliză, neutraliză, aru intărișă cu unu cuventu progresulu ce aru poto realisă, daca aru si omogene, dese-candu si tote fortele loru pentru a-si cucerí si asură existintă sa individuală, atât de necesaria. Si, s̄e re-a constatătă veritatea celor dīse, n'avem de cătu s̄e ne aruncăm ochii in pregiurulu nostru si vomu vedé acesta ostilitate si dorintia de a duce una viția propria, manifestandu-se si paralizandu progresulu, nu intr'o societate mai mare, intr'unu statu, dar' chiaru intr'unu orasius compusu de elemente eterogene. Consecintia neesperata a dorintiei ambitioase a unui elementu de a domină ipeste tote cele-lalte.

Geniul umanu nu va poto avé de cătu unitatea in diversitate, unitatea spirituală in diversitatea aparinte a manifestatiunilor sale esteriorie, — manifestatiuni materiale, vane si multiple, — dar' nu mai putinu necesarie in adeveratnlu interesu alu misiunici geniului umanu, ca si alu legilor morali, cari trebuie a-lu guvernă. (Va urmă.)

